

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2008. október 9. *

A C-239/07. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Litvánia) a Bírósághoz 2007. május 14-én érkezett, 2007. május 8-i határozatával terjesztett elő az előtte

Julius Sabatauskas és társai

által kezdeményezett, alkotmányossági vizsgálatra irányuló, folyamatban levő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus és P. Lindh (előadó) bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

* Az eljárás nyelve: litván.

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2008. április 24-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- J. Sabatauskas és társai képviselőiben G. Kaminskas advokatas,

- a litván kormány képviselőiben D. Kriaučiūnas és R. Mackevičienė, meghatalmazotti minőségben,

- az olasz kormány képviselőiben I. M. Braguglia, meghatalmazotti minőségben, segítője: W. Ferrante. avvocato dello Stato,

- a finn kormány képviselőiben J. Heliskoski és A. Guimaraes-Purokoski, meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőiben B. Schima és A. Steiblytė, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2008. június 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o., a továbbiakban: irányelv) 20. cikkének értelmezésére irányul.

- 2 Az említett kérelmet a Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (a Litván Köztársaság alkotmánybírósága) előtt folyamatban levő azon eljárásban terjesztették elő, amelyet J. Sabatauskas és társai – a litván országgyűlés tagjai – annak megvizsgálása érdekében indítottak meg, hogy a 2004. július 1-jei IX-2307. sz. törvény által megállapított változatában a villamos energiáról szóló törvény (Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2307, Žin., 2004, Nr. 107-3964) 15. cikkének (2) bekezdése ellentétes-e az alkotmánnyal.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

- 3 Az irányelv 1. cikke szerint:

„Ez az irányelv közös szabályokat állapít meg a villamos energia termelésére, átvitelére, elosztására és a villamosenergia-ellátásra vonatkozóan. Meghatározza a villamosenergia-ágazat szervezetével és működésével, a piacra jutással, a versenytárgyalási eljárásoknál alkalmazandó feltételekkel és eljárásokkal, valamint az engedélyek kiadásával és a hálózatok működésével összefüggő szabályokat.”

- 4 Az irányelv (2), (4)–(7), (13), (15) és (17) preambulumbekzdésének szövege a következő:

„(2) A[z] [...] irányelv [a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1996. december 19-i 96/92/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1997. L 27., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet 2. kötet 3. o.)] végrehajtása során szerzett tapasztalatok bizonyítják a villamos energia belső piacából származó előnyöket a hatékonyság növelése, az árak csökkenése, a magasabb szolgáltatási színvonal és a nagyobb versenyképesség szempontjából. Mindemellett fennállnak még lényeges hiányosságok, és a piac működésének fejlesztésére vonatkozó lehetőségek, nevezetesen konkrét intézkedések szükségesek az egyenlő versenyfeltételek biztosítására a villamosenergia-terme-

lésben; csökkenteni kell a piaci erőfölény és az ellenséges felvásárlásra irányuló magatartás veszélyét, hatálybalépésüket megelőzően nyilvánosságra hozott tarifák révén megkülönböztetéstől mentes átviteli és elosztási tarifákkal biztosítva a hálózati hozzáférést [...]

[...]

- (4) Az európai polgárok számára a[z EK-]Szerződésben biztosított alapvető szabadságok – az áruk szabad mozgása, a szolgáltatások nyújtásának szabadsága és a letelepedés szabadsága – csak teljesen nyitott piacon valósulhatnak meg, amely minden fogyasztó számára lehetővé teszi a szolgáltatók szabad megválasztását, és a szolgáltatók számára is biztosítja fogyasztóik szabad ellátásának lehetőségét.
- (5) Egy tökéletesen működőképes és versenyen alapuló belső piac létrejöttének fő akadályai többek között a hálózati hozzáféréssel, a díjszabással és a tagállamok eltérő piacnyitási szintjével vannak összefüggésben.
- (6) A verseny működéséhez megkülönböztetéstől mentes, átlátható és méltányos díjazású hálózati hozzáférésre van szükség.

- (7) A villamos energia belső piacának megvalósítása érdekében elsődleges fontosságú az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltetők hálózatához való megkülönböztetéstől mentes hozzáférés [...]

[...]

- (13) További intézkedéseket kell tenni a hálózati hozzáférés átlátható és megkülönböztetéstől mentes tarifáinak biztosítása érdekében. Ezek a tarifák minden rendszerhasználóra megkülönböztetéstől mentesen alkalmazandók.

[...]

- (15) A megkülönböztetéstől mentes hálózati hozzáférés garantálása szempontjából fontos tényező az – egy vagy több – nemzeti szabályozó hatóság által megvalósított, hatékony szabályozás. A tagállamok megállapítják a szabályozó hatóságok feladatait, illetékességét és közigazgatási jogosítványait. Fontos, hogy a szabályozó hatóságok minden tagállamban azonos, minimális hatáskörrel rendelkezzenek. Ezek a hatóságok rendelkeznek hatáskörrel a tarifák megállapításáért vagy jóváhagyásáért, de legalább az átviteli és elosztási tarifák számításához alkalmazandó módszerek meghatározásáért vagy jóváhagyásáért. A bizonytalanság, valamint a költséges és időigényes viták elkerülése érdekében a tarifákat hatálybalépésük előtt nyilvánosságra kell hozni.

[...]

- (17) Minden piaci szereplő, köztük az új belépők eredményes piacra lépésének biztosítása érdekében megkülönböztetéstől mentes, költségalapú kiegyenlítő mechanizmusokra van szükség. Amint a villamosenergia-piac kellő likviditási szintet ér el, ezt a kiegyenlítési szükségletek keretén belül a villamosenergia-ellátásra és -beszerzésre vonatkozó átlátható, piaci alapú mechanizmusok felállításával kell elérni. Likvid piac hiányában a nemzeti szabályozó hatóságoknak aktív szerepet kell játszaniuk abban, hogy a kiegyenlítő tarifák megkülönböztetéstől mentesek és költségalapúak legyenek. Ugyanakkor megfelelő ösztönzőkre van szükség azért, hogy egyensúly álljon fenn a betáplált és a vételezett villamos energia mennyisége között, és hogy a rendszer működése ne kerüljön veszélybe.”

- 5 Az irányelv „Fogalommeghatározások” című 2. cikke kimondja:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

[...]

3. »átvitel« villamos energia szállítása igen nagy feszültségű és nagyfeszültségű, összekapcsolt rendszereken a végső fogyasztókhoz vagy az elosztókhoz való eljuttatás céljából, nem beleértve az ellátást;

[...]

5. »elosztás« a villamos energia szállítása nagyfeszültségű, középvezültségű és kislefeszültségű elosztó hálózatokon a fogyasztóhoz való eljuttatás céljából, nem beleértve az ellátást;

[...]

7. »fogyasztók« a villamos energia nagykereskedelmi és végső fogyasztói;

[...]

9. »végső fogyasztók« azok a fogyasztók, akik saját felhasználásra vásárolnak villamos energiát;

10. »háztartási fogyasztók« azok a fogyasztók, akik saját háztartásuk fogyasztása céljára vásárolnak villamos energiát, kizárva a kereskedelmi vagy szakmai tevékenységeket;

[...]

12. »feljogosított fogyasztók« azok a fogyasztók, akik szabadon, saját választásuk szerinti szolgáltatótól vásárolhatnak villamos energiát ezen irányelv 21. cikkének értelmében;

[...]

18. »rendszerhasználók« azok a természetes vagy jogi személyek, akik/amelyek villamos energiával látnak el egy átviteli vagy elosztó hálózatot, illetve akiket/amelyeket egy átviteli vagy elosztó hálózatból látnak el villamos energiával;

19. »ellátás« a fogyasztók részére történő villamosenergia-értékesítés, a viszonteladást is beleértve;

[...]”

⁶ Az irányelv 21. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerint a tagállamok biztosítják, hogy 2007. július 1-jétől minden fogyasztó az irányelv értelmében feljogosított fogyasztó legyen.

- 7 Az irányelv „Közszolgáltatási kötelezettségek és fogyasztóvédelem” című 3. cikke pontosítja:

„[...]

A tagállamok gondoskodnak arról, hogy minden háztartási fogyasztó, és ahol a tagállamok szükségesnek tartják, a kisvállalkozások is (nevezetesen azok a vállalkozások, amelyek 50 főnél kevesebb személyt foglalkoztatnak, és éves forgalmuk vagy mérlegfőösszegük nem haladja meg a 10 millió eurót) egyetemes szolgáltatásban részesüljenek, azaz a tagállam területén belül joguk legyen a meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra, méltányos, könnyen és tisztán összehasonlítható, átlátható árakon. Az egyetemes szolgáltatás biztosítása érdekében a tagállamok a fogyasztók ellátására kijelölhetnek egy végső menedékes szolgáltatót. A tagállamok arra kötelezik az elosztó vállalkozásokat, hogy fogyasztóikat hálózatukba a 23. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárásnak megfelelően meghatározott módon, feltételek mellett és tarifák alapján bekapcsolják. Ez az irányelv nem korlátozza a tagállamokat abban, hogy a háztartási, továbbá kis- és közepes méretű fogyasztóik piaci pozícióját erősítsék azzal, hogy támogatják az e fogyasztói csoportok önkéntes képviselői csoportosulásainak lehetőségét.

Az első albekezdésben foglaltakat átlátható módon és megkülönböztetéstől mentesen kell megvalósítani, úgy, hogy az ne gátolja a 21. cikkben meghatározott piacnyitást.

[...]”

- 8 Az irányelv „Műszaki szabályok” című 5. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják, hogy a műszaki biztonsági követelmények megállapításra kerülnek, valamint kidolgozzák és közzéteszik azokat a műszaki szabályokat, amelyek előírják a termelőlétesítmények, elosztó hálózatok, közvetlenül csatlakozó fogyasztói berendezések, rendszerösszekötők és közvetlen vezetékek villamosenergia-hálózathoz kapcsolhatóságának kivitelezési és üzemeltetési minimum követelményeit. Ezek az objektív és megkülönböztetéstől mentes műszaki szabályok biztosítják a hálózatok közötti együttműködést [...]”

- 9 Az irányelv „Harmadik fél hozzáférése” című 20. cikke pontosítja:

„(1) A tagállamok olyan rendszert hoznak létre, amelyben egy harmadik fél átviteli és elosztó hálózathoz való hozzáférést közzétett, minden feljogosított fogyasztóra vonatkozó tarifák alapján teszik lehetővé, objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti megkülönböztetés nélkül. A tagállamok biztosítják, hogy ezeket a tarifákat, illetve a számításukhoz alkalmazott módszereket a 23. cikknek megfelelően hatálybalépésük előtt jóváhagyják; továbbá, hogy ezeket a tarifákat, illetve – amennyiben csak a módszerek kerültek jóváhagyásra – a módszereket, hatálybalépésük előtt közzétegyék.

(2) Az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltető megtagadhatja a hálózati hozzáférést, ha nem áll rendelkezésre a szükséges kapacitás. A megtagadást kellőképpen megalapozott indokokkal kell alátámasztani, különös tekintettel a 3. cikkre. Megtagadás esetén és adott esetben a tagállamok gondoskodnak arról, hogy az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltető érdemi információt nyújtson azokról az intézkedésekről, amelyek a hálózat megerősítéséhez szükségesek lennének. Az információt kérő féltől az információnyújtás költségeinek megfelelő, méltányos díj kérhető.”

10 Az irányelv „Szabályozó hatóságok” című 23. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok szabályozó hatóságnak egy vagy több illetékes testületet jelölnek ki. Ezek a hatóságok teljes mértékben függetlenek a villamosenergia-ipar érdekeitől. E cikk alkalmazásában felelősek legalább a piac megkülönböztetéstől mentességért, a hatékony versenyért és a piac hatékony működéséért, különösen a következők felügyeletével:

[...]

c) az átviteli és elosztó vállalkozások számára az összeköttetések kialakításához és a javításhoz szükséges idő;

[...]

f) az új villamosenergia-termelők hálózathoz történő csatlakozásának feltételei és tarifái, biztosítva, hogy ezek objektívek, átláthatóak és megkülönböztetéstől mentesek legyenek, különösen figyelembe véve a különféle megújuló energiaforrásokat használó technológiák, az elosztott villamosenergia-termelés és a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés alkalmazásának költségeit és előnyeit;

[...]

(2) A szabályozó hatóságok felelősek legalább a következő feltételek kiszámításához és meghatározásához használt módszerek, azok hatálybalépése előtt történő megállapításáért vagy jóváhagyásáért:

- a) a nemzeti hálózathoz való csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételei, beleértve az átviteli és elosztási tarifákat is. A tarifákat vagy a módszereket úgy kell kialakítani, hogy a hálózatok szükséges beruházásait úgy lehessen elvégezni, hogy az biztosítsa a hálózatok működőképességét [helyesen: E tarifákat vagy módszereket úgy kell kialakítani, hogy lehetővé tegyék a hálózatok működőképességéhez szükséges beruházások megvalósítását];

[...]”

A nemzeti szabályozás

- 11 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy 2004. július 1-jén a litván országgyűlés elfogadta a villamos energiáról szóló törvényt módosító IX-2307. sz. törvényt. A IX-2307. sz. törvénynek különösen az volt a célja, hogy az irányelvet átültesse a nemzeti jogba. Ez a törvény 2004. július 10-én lépett hatályba.

- 12 A 2004. július 1-jei IX-2307. sz. törvényben megállapított változatában a villamos energiáról szóló törvény 15. cikke (2) bekezdésének szövege a következő:

„Az átviteli hálózat üzemeltetőjének biztosítania kell, hogy az energiatermelők, az elosztóhálózat-üzemeltetők és a fogyasztók berendezéseinek az átviteli hálózathoz történő csatlakozására vonatkozó feltételek megfeleljenek a jogszabályokban lefektetett követelményeknek, és hátrányos megkülönböztetéstől mentesek legyenek. A fogyasztó berendezése az átviteli hálózathoz kizárólag azon esetekben csatlakoztatható, amennyiben – a műszaki vagy működési követelmények miatt – az elosztóhálózat-üzemeltető megtagadja a fogyasztó – az elosztóhálózat-üzemeltető engedélyében megjelölt területen található – berendezésének az elosztó hálózathoz történő csatlakoztatását.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 13 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy Litvániában a legtöbb villamosenergia-vásárló, azaz villamosenergia-fogyasztó berendezése két elosztóhálózat-üzemeltető elosztó hálózatához kapcsolódik. E két elosztóhálózat-üzemeltető az átviteli hálózatok legfőbb fogyasztója. A fent említetteken kívül további öt vállalkozás működtet helyi elosztó hálózatokat a saját szükségletei és egy kisebb terület lakossága által támasztott igények kielégítése céljából. Végezetül hat ipari vállalkozást üzemeltető társaság közvetlenül az átviteli hálózatokhoz csatlakozik. E csatlakozások a szovjet időkre nyúlnak vissza, azaz olyan korszakba, amikor a villamos energia termelése, szállítása és elosztása nem különült el. Ennek következménye, hogy egyes villamosenergia-fogyasztók továbbra is ezen ipari vállalkozások berendezéseire csatlakoznak,

villamosenergia-ellátásuk pedig az említett vállalatok műszaki és pénzügyi teljesítőképeségétől függ.

- 14 A villamos energiáról szóló törvénynek, és különösen annak 15. cikke (2) bekezdésének a 2004. július 1-jei, IX-2307. sz. törvénnyel történt módosítását követően az új fogyasztók nem választhatják meg szabadon, hogy berendezéseiket milyen típusú hálózathoz kívánják csatlakoztatni, és kötelesek elosztó hálózathoz csatlakozni. A fogyasztó berendezése kizárólag azon esetekben csatlakoztatható az átviteli hálózathoz, amennyiben az elosztóhálózat-üzemeltető – műszaki vagy üzemeltetési korlátok miatt – megtagadja az érintett fogyasztó berendezésének az elosztó hálózathoz történő csatlakoztatását.
- 15 Országgyűlési képviselők egy csoportja kérelmet nyújtott be a Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismashoz annak megvizsgálása érdekében, hogy a 2004. július 1-jei IX-2307. sz. törvényben megállapított változatában a villamos energiáról szóló törvény 15. cikkének (2) bekezdése összeegyeztethető-e az alkotmánnyal. Az említett bíróság emlékeztet arra, hogy az alkotmány 102. cikkének megfelelően az ő feladata arról dönteni, hogy a törvények összeegyeztethetők-e az alkotmánnyal. Rámutat, hogy eljárását többek között országgyűlési képviselők csoportja is kezdeményezheti. A törvény alkotmányosságának vizsgálata során dönt a kérelmet benyújtók, valamint a kérdéses törvényt elfogadó intézmény – azaz a litván országgyűlés – közötti jogvitában. Határozataival szemben nincs helye jogorvoslatnak.
- 16 A Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas rámutat, hogy az alkotmány rendelkezései szerint az Európai Unió jogi normái a Litván Köztársaság jogrendszerének részét képezik, és amennyiben az Uniót létrehozó szerződésekből ez következik, e normákat közvetlenül kell alkalmazni, valamint a jogi normák ütközése esetén elsőbbségük van a nemzeti jogi normákkal szemben. Ezért tekintettel arra, hogy az irányelvet az EK 45., EK 55. és EK 95. cikk alapján fogadták el, a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a 2004. július 1-jei IX-2307. sz. törvényben megállapított változatában a villamos energiáról szóló törvény 15. cikkének (2) bekezdését az irányelvre figyelemmel kell értelmezni.

- 17 Az említett bírósághoz forduló országgyűlési képviselők úgy vélik, hogy a fent hivatkozott 15. cikk (2) bekezdése nem biztosítja a villamosenergia-fogyasztó számára a választás szabadságát a tekintetben, hogy átviteli vagy elosztó hálózathoz csatlakoztatja-e saját berendezéseit. Az irányelv 20. cikke kifejezetten nem korlátozza a villamosenergia-fogyasztót abban, hogy berendezését villamosenergia-átviteli hálózathoz csatlakoztassa, és nem is kötelezi arra, hogy kizárólag villamosenergia-elosztó hálózathoz csatlakozzon.
- 18 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy a litván országgyűlés a fentiekkel ellentétben azon a véleményen van, hogy a tagállamok szabadon határozhatják meg a villamosenergia-hálózatukhoz való csatlakozás szabályait. A kérdést előterjesztő bíróság előtt hivatkoznak A. Piebalgs, az Európai Bizottság energiaügyekért felelős biztosának 2005. december 21-i levelére, amelyben kifejti, hogy az irányelv „nem követeli meg azt, hogy a fogyasztó számára biztosítani kell a jogot, hogy saját döntése szerint választhasson az átviteli vagy az elosztó hálózathoz történő csatlakozás között. A fogyasztónak ahhoz van joga, hogy bekapcsolják a villamosenergia-hálózatba, így ennek konkrét végrehajtása a szubszidiaritás kérdéskörébe tartozik.”
- 19 A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy az irányelv 20. cikke (1) bekezdésének szövegéből arra lehet következtetni, hogy a tagállamoknak olyan rendszert kell létrehozniuk, amelyben a fogyasztóknak kérésükre biztosítani kell mind az átviteli, mind az elosztó hálózatokhoz való hozzáférést. A kérdést előterjesztő bíróság azonban azt is elismeri, hogy a villamosenergia-hálózatokhoz történő csatlakozással kapcsolatos kérdések az irányelv – különösen annak 3. cikke – azon rendelkezéseinek összefüggésében is értelmezendők, amelyek olyan szociális célokat követnek, mint az egyetemes szolgáltatás, a fogyasztóvédelem vagy a környezetvédelem. A 2004. július 1-jei IX-2307. sz. törvényben megállapított változatában a villamos energiáról szóló törvény 15. cikkének (2) bekezdése látszólag ugyanezen célokat követi.

- 20 E körülmények között a Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas az eljárás felfüggesztéséről határozott, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Úgy értelmezendő-e a[z] [...] irányelv 20. cikke, hogy az olyan jogi szabályozás elfogadására vonatkozó kötelezettséget jelent a tagállamok számára, amelynek értelmében bármely harmadik félnek joga van szabadon megválasztani, hogy melyik – a villamosenergia-átviteli vagy a villamosenergia-elosztó – hálózathoz csatlakozzon, és az érintett hálózat üzemeltetőjének kötelessége biztosítani a hálózathoz való hozzáférést, feltéve hogy a villamosenergia-hálózat rendelkezik a »szükséges kapacitással«?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 21 Kérdésével az előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy úgy értelmezendő-e az irányelv 20. cikke, hogy a tagállamoknak olyan jogi szabályozást kell elfogadniuk, amelynek értelmében egyrésztől bármely harmadik fél szabadon megválaszthatja, melyik – a villamosenergia-átviteli vagy a villamosenergia-elosztó – hálózathoz csatlakozzon, másrésztől az érintett hálózat üzemeltetőjének kötelessége biztosítani a hálózathoz való hozzáférést vagy az ahhoz való csatlakozást, feltéve hogy a hálózat rendelkezik a szükséges kapacitással.

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 22 Az alapeljárás felperesei arra hivatkoznak, hogy az irányelv 20. cikke arra kötelezi a tagállamokat, a hálózatokhoz való hozzáférés olyan szabályozását hozzák létre, amely minden fogyasztó számára lehetővé teszi, hogy kérésére az átviteli és az elosztó hálózatokhoz egyaránt hozzáférjen. A fenti elv alóli egyetlen kivételt az említett cikk (2) bekezdése tartalmazza. Az irányelv 2. cikkében az „átvitel” fogalmának meghatározásából az következik, hogy a villamos energiának a fogyasztóig történő átvitelére közvetlenül, elosztó hálózat használata nélkül is sor kerülhet.
- 23 A 2004. július 1-jei IX-2307. sz. törvényben megállapított változatában a villamos energiáról szóló törvény 15. cikkének (2) bekezdése nem biztosítja a fogyasztóknak azon hálózat megválasztásának szabadságát, amelyhez berendezéseiket csatlakoztatják majd. E rendelkezés tehát hátrányosan megkülönböztető, és ellentétes az irányelv céljaival. A választási lehetőség említett hiánya sérti a fogyasztók jogait.
- 24 A Bizottság a tárgyaláson csatlakozott a litván és a finn kormány által képviselt állásponthez, amely szerint az irányelv 20. cikkének értelmezése céljából indokolt különbséget tenni a „hálózathoz való hozzáférés” és a „hálózathoz való csatlakozás” fogalma között. A hálózathoz való hozzáférés a hálózat közzétett tarifák alapján történő használatának lehetőségét foglalja magában. A hálózathoz való csatlakozás pedig a hálózathoz való fizikai kapcsolódást jelenti. A hivatkozott 20. cikk csak azokra a kötelezettségekre vonatkozik, amelyeket a tagállamoknak annak érdekében kell teljesíteniük, hogy lehetővé tegyék harmadik feleknek a villamosenergia-átviteli és -elosztó hálózatokhoz való szabad hozzáférését, és nem érinti az e hálózatokhoz való csatlakozás kérdéseit.
- 25 A litván kormány úgy véli, hogy az irányelv nem ír elő kötelezettséget a tagállamok számára a fogyasztók hálózatokhoz való csatlakozása tekintetében, az egyetemes

szolgáltatásra vonatkozó, az irányelv 3. cikkének (3) bekezdésében foglalt kötelezettségek kivételével.

- 26 Az említett kormány azt állítja, hogy a fogyasztó a villamosenergia-hálózathoz való csatlakozással hozzáférést szerez e hálózathoz. Az alapeljárás tárgyát képező nemzeti szabályozás tehát valójában hozzáférést biztosít számára a villamosenergia-hálózathoz, ezenkívül garantálja az irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdésében meghatározott közszolgáltatási és egyetemes szolgáltatásra vonatkozó kötelezettségek tiszteletben tartását.
- 27 A fentiek túlmenően a tagállamok szabadon előírhatják, hogy a fogyasztók elsősorban az elosztó hálózatokhoz csatlakozzanak, és csak másodsorban csatlakozzanak az átviteli hálózatokhoz. Az alapeljárás tárgyát képező nemzeti szabályozás által létrehozott rendszer célja különösen annak elkerülése, hogy a nagyfogyasztók közvetlenül az átviteli hálózatokhoz csatlakozzanak, ami azzal a hatással járna, hogy az elosztó hálózatokat érintő költségeket kizárólag a kisfogyasztókra hárítanák, és ezáltal a villamos energia ára 10–30%-kal növekedne. A fentiekén túl az átviteli hálózathoz való szabad csatlakozás lehetősége kedvezőtlen hatással lenne a hálózatok optimális fejlődésére.
- 28 A finn kormány álláspontja szerint az irányelv 20. cikkében említett „harmadik felek” fogalma a villamosenergia-termelést vagy -ellátást biztosító, vertikálisan integrált vállalat egységétől eltérő villamosenergia-ellátóra utal. Ez a rendelkezés tehát nem a fogyasztóknak a hálózatokhoz való hozzáféréseire vonatkozik.
- 29 Az olasz kormány szerint az irányelv nem ismeri el a fogyasztó jogát arra, hogy szabadon megválassza azt a hálózatot, amelyhez csatlakozni kíván. A fogyasztónak előzetesen alkalmazkodnia kell a nemzeti szabályozás által létrehozott „hozzáférési rendszerhez”. A fogyasztó ily módon a rendszer vonatkozásában feltételes hozzáférési joggal rendelkezik. Ha azonban a tagállamoknak lehetőségük van arra kötelezni a fogyasztókat, hogy előbb valamely elosztó hálózat üzemeltetőjéhez forduljanak, akkor

sérül a fogyasztó szabad választáshoz való joga, és fennáll az a kockázat, hogy az elosztó hálózat üzemeltetője hátrányosan megkülönböztető módon alkalmazza a hozzáférésre vonatkozó szabályokat.

- 30 A Bizottság azon a véleményen van, hogy mivel a csatlakozással kapcsolatos kérdés nem jár közvetlen következményekkel a belső piac liberalizációjára nézve, az tagállami hatáskörbe tartozik, kivéve a legsebezhetőbb fogyasztók csatlakozását, amelyek részére a tagállamoknak egyetemes szolgáltatást kell biztosítaniuk az irányelv 3. cikke (3) bekezdésének megfelelően.

A Bíróság válasza

- 31 Emlékeztetni kell rá, hogy az irányelv célja a villamos energia belső piaca működésének javítása. A (6) és (7) preambulumbekzdése szerint a verseny működéséhez hátrányos megkülönböztetéstől mentes, átlátható és méltányos díjazású hálózati hozzáférésre van szükség, és ez elsődleges fontossággal bír a villamos energia belső piacának megvalósítása szempontjából (lásd a C-439/06. sz. citiworks-ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-3913. o.] 38. és 40. pontját).
- 32 Az irányelv (4) preambulumbekzdése kimondja, hogy a teljesen nyitott piacnak lehetővé kell tennie a fogyasztó számára szolgáltatójának szabad megválasztását, és e szolgáltató számára is biztosítania kell fogyasztói szabad ellátásának lehetőségét.
- 33 A Bíróság a fentiekből egyrészt azt a következtetést vonja le, hogy annak érdekében, hogy a feljogosított fogyasztók szabadon megválaszthassák szolgáltatóikat, a szolgáltatóknak képeseknek kell lenniük arra, hogy hozzáférjenek azokhoz a különböző átviteli

és elosztó hálózatokhoz, amelyek a villamos energiát a fogyasztókhoz eljuttatják, másrészt úgy ítéli meg, hogy harmadik feleknek az átviteli és elosztó hálózatokhoz való szabad hozzáférése azon alapvető jelentőségű intézkedések egyike, amelyeket a tagállamoknak a villamos energia belső piacának kialakítása érdekében meg kell hozniuk (lásd a fent hivatkozott citiworks-ügyben hozott ítélet 43. és 44. pontját).

- 34 Az előterjesztett kérdés megválaszolása érdekében meg kell vizsgálni, hogy az irányelv 20. cikke értelmében mit fed a „hálózati hozzáférés” és a „harmadik felek” fogalma, valamint meg kell állapítani, hogy a fent hivatkozott 20. cikk milyen kötelezettségeket ró a tagállamokra a harmadik felek hálózatokhoz való hozzáféréseinek biztosítása érdekében.
- 35 Az irányelv 20. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a tagállamok olyan rendszert hoznak létre, amelyben „minden feljogosított fogyasztó” tekintetében lehetővé teszik a „harmadik fél átviteli és elosztó hálózathoz való hozzáférését”, valamint hogy ezt a rendszert „objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti megkülönböztetés nélkül” kell alkalmazni.
- 36 Elsőként a „hálózathoz való hozzáférés” fogalmára rátérve, meg kell vizsgálni, hogy a litván és a finn kormány, valamint a Bizottság tárgyaláson kifejtett álláspontjának megfelelően indokolt-e különbséget tenni a „hálózathoz való hozzáférés” és a „hálózathoz való csatlakozás” fogalma között.
- 37 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az irányelv egyes nyelvi változatai között eltérés tapasztalható. A 20. cikk (1) bekezdésének első mondata ugyanazon cikk (2) bekezdésének első mondatához hasonlóan ugyanis több nyelvi változatban a „hozzáférés” szót alkalmazza. Ez igaz többek között a spanyol („acceso”), a német („Zugang”), a francia („accès”), az angol („access”) és az olasz („accesso”) nyelvi változat esetében. Ezzel szemben az irányelv litván nyelvi változata a 20. cikk (1) bekezdésében a „prieiga” szót használja, amely a „hozzáférés” szónak felel meg, míg ugyanazon cikk (2) bekezdésében a „prisijungti” szó szerepel, amelynek magyar fordítása „kapcsolódni” vagy „csatlakozni” lehet. Szintén a „prisijungti” szó szerepel az irányelv litván nyelvi változatának (2)

és (6) preambulumbekzdésében, míg a hivatkozott többi nyelvi változat a „hozzáférés” szót vagy annak megfelelőjét alkalmazza.

- 38 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy közösségi rendelkezés valamely nyelvi változatának megfogalmazása nem szolgálhat e rendelkezés értelmezésének kizárólagos alapjául, illetve e tekintetben nem élvezhet elsőbbséget más nyelvi változatokkal szemben. Az ilyen megközelítés ugyanis összeegyeztethetetlen lenne a közösségi jog egységes alkalmazásának követelményével (lásd a C-149/97. sz. Institute of the Motor Industry ügyben 1998. november 12-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-7053. o.] 16. pontját és a C-187/07. sz. Endendijk-ügyben 2008. április 3-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-2115. o.] 23. pontját).
- 39 A közösségi szövegek egyes nyelvi változatai közötti eltérés esetén a szóban forgó rendelkezést azon szabályozás általános rendszerére és céljára tekintettel kell értelmezni, amelynek az a részét képezi (a C-437/97. sz., EKW és Wein & Co ügyben 2000. március 9-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-1157. o.] 42. pontja, a C-1/02. sz. Borgmann-ügyben 2004. április 1-jén hozott ítélet [EBHT 2004., I-3219. o.] 25. pontja, valamint a fent hivatkozott Endendijk-ügyben hozott ítélet 24. pontja).
- 40 Meg kell állapítani, hogy a „hozzáférés” és a „csatlakozás” kifejezések az irányelvben eltérő jelentéstartalommal bírnak. A „hozzáférés” fogalma a villamosenergia-ellátáshoz kapcsolódik, ideértve különösen a szolgáltatás minőségét, rendszerességét és költségét. Gyakran a hátrányos megkülönböztetéstől mentes tarifák biztosítása vonatkozásában használják. Az szerepel ugyanis az irányelv (2) és (13) preambulumbekzdésében, hogy a hatálybalépésüket megelőzően nyilvánosságra hozott tarifák alapján megvalósuló hálózati hozzáférés hátrányos megkülönböztetéstől mentes átviteli és elosztási tarifákat biztosít; (6) preambulumbekzdésében az, hogy e hozzáférésnek hátrányos megkülönböztetéstől mentesnek, átláthatónak és méltányos díjazásúnak kell lennie; az irányelv (15) preambulumbekzdésében az, hogy a szabályozó hatóság által megvalósított szabályozás garantálja a hátrányos megkülönböztetéstől mentes hálózati hozzáférés feltételeit, (17) preambulumbekzdésében pedig az, hogy minden piaci

szereplő eredményes piaca lépésének biztosítása érdekében hátrányos megkülönböztetéstől mentes, költségalapú kiegyenlítő mechanizmusokra van szükség.

- 41 A „csatlakozás” fogalma inkább műszaki összefüggésben használatos, és a hálózattal való fizikai összekapcsolást érinti. Ennek megfelelően az irányelv 5. cikke kimondja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy kidolgozzák és közvégték azokat a műszaki szabályokat, amelyek előírják a termelőlétesítmények, elosztó hálózatok, közvetlenül csatlakozó fogyasztói berendezések, rendszerösszekötők és közvetlen vezetékek hálózathoz kapcsolhatóságának kivitelezési és üzemeltetési minimum követelményeit. Az irányelv 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja hasonlóképpen kifejti, hogy a szabályozó hatóságok felelősek a hátrányos megkülönböztetéstől mentességért és a hatékony versenyért, különösen ami az átviteli és elosztó vállalkozások számára az összeköttetések kialakításához szükséges időt illeti. Az említett hatóságok az irányelv 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján szintén kötelesek megállapítani vagy jóváhagyni a csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételeinek kiszámításához és meghatározásához használt módszereket, beleértve az átviteli és elosztási tarifákat is. Ez utóbbi kapcsán megállapítható, ahogyan arra a főtanácsnok indítványa 33. pontjában is helyesen rámutat: az irányelv 23. cikke (2) bekezdésének a) pontjában egyazon mondatban szerepel a „hozzáférés” és a „csatlakozás” kifejezés. Ebből következik, hogy a két fogalom jelentése eltérő. A fentiekén kívül meg kell említeni az irányelv 3. cikkének (3) bekezdését, amely kimondja, hogy az egyetemes szolgáltatás biztosítása érdekében a tagállamok kötelezhetik az elosztó vállalkozásokat, hogy fogyasztókat hálózatukba bekapcsolják.
- 42 Az irányelv rendelkezéseinek elemzéséből tehát az következik, hogy a főtanácsnok által indítványa 34. és 36. pontjában kifejtettek szerint a hálózathoz való hozzáféréseken a villamosenergia-hálózat használatának joga, míg csatlakozáson a hálózattal való fizikai összekapcsolás értendő. Az irányelv 20. cikke kizárólag a hálózathoz való hozzáférés, és nem az ahhoz történő csatlakozás tekintetében határozza meg a tagállamok kötelezettségeit.
- 43 Ily módon egyrészt, amennyiben az átvitel és az elosztás nem foglalja magában a villamosenergia-ellátást, és másrészt feltételezve, hogy a feljogosított fogyasztóknak képeseknek kell lenniük arra, hogy szabadon válasszák meg szolgáltatóikat, ez utóbbiaknak pedig a jelen ítélet 33. pontjában említettek szerint képeseknek kell

lenniük arra, hogy hozzáférjenek a hálózatokhoz, az következik, hogy a feljogosított fogyasztók a hálózatokhoz való hozzáférés jogát szabadon megválasztható szolgáltató közvetítésével gyakorolják. Ez a választási szabadság – ahogyan arra a főtanácsnok indítványa 41. pontjában rámutatott – attól függetlenül biztosított, hogy a szolgáltató a fogyasztókat átviteli vagy elosztó hálózathoz csatlakoztatja.

44 A „harmadik felek” fogalmával kapcsolatban meg kell állapítani, hogy az irányelv 20. cikke (1) bekezdésének szövege maga pontosítja e fogalmat az irányelv 2. cikkének 18. pontjában meghatározott „rendszerhasználók” fogalmának használatával, amely fogalom olyan természetes és jogi személyeket fed le, akik/amelyek villamos energiával látnak el egy átviteli vagy elosztó hálózatot, illetve akiket/amelyeket e hálózatok egyikéből látnak el villamos energiával. A fogyasztók e személyek körébe tartoznak.

45 A fentiekből következik, hogy az irányelv, mivel 20. cikkének (1) bekezdése a rendszerhasználókat is a hatálya alá vonja, a feljogosított fogyasztóknak is biztosítja a hálózatokhoz való hátrányos megkülönböztetéstől mentes hozzáférés jogát.

46 Az irányelv egyik célja a hálózathoz való szabad hozzáférés biztosítása – ami a jelen ítélet 33. pontjában említettek szerint a villamos energia belső piacának megvalósítása szempontjából alapvető jelentőségű intézkedés –, valamint az, hogy e hálózati hozzáférés objektív, hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kritériumokon, továbbá hatálybalépésüket megelőzően közzétett tarifákon alapuljon, és nem arra irányul, hogy ez a hozzáférés szabad döntéstől függjön.

47 A fentiekből következik, hogy a tagállamoknak mozgásterük marad a tekintetben, hogy a rendszerhasználókat egy bizonyos típusú hálózat felé orientálják, de azzal a feltétellel, hogy erre hátrányos megkülönböztetéstől mentes indokok alapján és objektív megfontolásokból kerül sor. A rendszerhasználók ily módon jogosultak a villamosenergia-hálózathoz való hozzáférésre, de a tagállamok dönthetnek arról, hogy a csatlakoztatásra milyen típusú hálózat útján kerüljön sor. Ellenőrizni kell azonban,

hogy a tagállamok által választott kritériumok objektívek és megkülönböztetéstől mentesek-e.

48 Ezen a címen indokolhatja az elsődlegesen az elosztó hálózathoz való csatlakozás kötelezettségét az, hogy elkerüljék, hogy a nagyfogyasztók közvetlenül az átviteli hálózatokhoz csatlakozzanak, mivel ez kizárólag a kisfogyasztókra hárítaná az elosztó hálózatokkal kapcsolatos költségek terhét, és ily módon növelné a villamos energia árát. A nemzeti bíróság feladata mindazonáltal annak ellenőrzése, hogy az indokok valóságosak, és azok objektív és hátrányos megkülönböztetéstől mentes kritériumokon alapulnak.

49 A fenti megállapítások összességéből következően az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az irányelv 20. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a harmadik feleknek csak a villamos energia átviteli és elosztó hálózatokhoz való hozzáférése, és nem az azokhoz való csatlakozása tekintetében ír elő kötelezettségeket a tagállamok számára, és nem írja elő, hogy a tagállamok által létrehozandó hálózati hozzáférési rendszereknek lehetővé kell tenniük a feljogosított fogyasztó számára, hogy szabadon megválaszthassa azt a típusú hálózatot, amelyhez csatlakozni kíván. A hivatkozott 20. cikket továbbá úgy kell értelmezni, hogy azzal nem áll ellentétben az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a feljogosított fogyasztó berendezései csak abban az esetben csatlakoztathatók átviteli hálózathoz, ha az elosztó hálózat üzemeltetője – műszaki vagy működési követelmények miatt – elutasítja a feljogosított fogyasztó azon berendezéseinek csatlakoztatását, amelyek az engedélyében megjelölt működési területen találhatóak. Mindazonáltal a nemzeti bíróság feladata annak ellenőrzése, hogy a fenti rendszer létrehozására és alkalmazására objektív és a rendszerhasználók közötti hátrányos megkülönböztetéstől mentes kritériumok alapján kerül-e sor.

A költségekről

50 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt

a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 20. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a harmadik feleknek csak a villamos energia átviteli és elosztó hálózatokhoz való hozzáférése, és nem az azokhoz való csatlakozása tekintetében ír elő kötelezettségeket a tagállamok számára, és nem írja elő, hogy a tagállamok által létrehozandó hálózati hozzáférési rendszereknek lehetővé kell tenniük a feljogosított fogyasztó számára, hogy szabadon megválassza azt a típusú hálózatot, amelyhez csatlakozni kíván.

A hivatkozott 20. cikket továbbá úgy kell értelmezni, hogy azzal nem áll ellentétben az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a feljogosított fogyasztó berendezései csak abban az esetben csatlakoztathatók átviteli hálózathoz, ha az elosztó hálózat üzemeltetője – műszaki vagy működési követelmények miatt – elutasítja a feljogosított fogyasztó azon berendezéseinek csatlakoztatását, amelyek az engedélyében megjelölt működési területen található. Mindazonáltal a nemzeti bíróság feladata annak ellenőrzése, hogy a fenti rendszer létrehozására és alkalmazására objektív és a rendszerhasználók közötti hátrányos megkülönböztetéstől mentes kritériumok alapján kerül-e sor.

Aláírások